

Mgr Piotr Burczyk - prawnik
Prezes Wielkopolskiego Stowarzyszenia
Kuratorów Sądowych
Kurator specjalista - Sąd Okręgowy w Poznaniu

REFERAT

Temat: „*Wielkopolskie Stowarzyszenie Kuratorów Sądowych – jego rola i udział w kształtowaniu rozwoju Kuratorskiej Służby Sądowej w Polsce , po 1989 roku*”.

1. Wstęp.

Szanowni państwo!

Cechą charakterystyczną polityki kryminalnej w Polsce, *przed 1989 rokiem i na początku lat dziewięćdziesiątych*, już po likwidacji systemu komunistycznego, była jej żywiołowość, uleganie potrzebom chwili, czy też doraźnym naciskom politycznym i społecznym. Brakowało w niej kompleksowego i długookresowego programu przeciwdziałaniu przestępczości, który w jasny i zrozumiały dla społeczeństwa sposób określałby jej założenia i pryncypia. Moim zdaniem tylko taki program może konsekwentnie i skutecznie przeciwdziałać niekorzystnym zjawiskom kryminalnym i być jednym z elementów szeroko rozumianej profilaktyki.

Jednym z ogniw takiego programu jest niewątpliwie dążenie do tworzenia w środowiskach lokalnych zintegrowanego systemu współdziałania różnych podmiotów, wyspecjalizowanych w zakresie resocjalizacji i udzielaniu pomocy osobom skazanym i ich rodzinom. Języczkiem uwagi, w polskich warunkach w tej dziedzinie jest sądowy kurator zawodowy, jako jeden z organizatorów i koordynatorów funkcjonowania takiego systemu na terenie swojego działania. Sądowa służba kuratorska nie może bowiem działać w zamkniętym środowisku zawodowym. Musi być zawsze otwarta i reagująca na potrzeby i oczekiwania społeczne. *Kurator zawodowy, aby mógł w sposób skuteczny i efektywny wykonywać orzeczenia sądu oraz w sposób efektywny resocjalizować poddanych jego pieczy skazanych, musi działać w oparciu o racjonalne zaplecze wykonawcze.*

Aktualnie w Polsce dysponujemy już dobrym instrumentarium prawnym, pozwalającym sądowemu kuratorowi zawodowemu skutecznie działać w ramach jego uprawnień i kompetencji – jako samodzielny organ postępowania karnego wykonawczego. *W roku 1997 Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwalił nowe prawo karne, uwzględniające aksjologię demokratycznego państwa prawnego. Kodeksy prawa karnego materialnego, procesowego oraz wykonawczego, całkowicie różnią się od kodeksów obowiązujących jeszcze do 1997 roku, a uchwalone w roku 1969 – jeszcze w systemie komunistycznym – pod względem dobra prawem chronionego – uwzględniając dokonane w Polsce po 1989 roku przemiany społeczno- polityczne i gospodarcze.*

Te instrumenty prawne, zawarte są w kodeksie karnym wykonawczym, ustawie o kuratorach sądowych oraz w innych aktach prawnych – wykonawczych obowiązujących aktualnie w Polsce.

Wobec powyższego, dzisiaj główny akcent w działalności kuratorskiej służby sądowej w Polsce, jest położony na rzecz tworzenia racjonalnego i skutecznego zaplecza, w zakresie efektywnego wykonywania orzeczeń sądowych oraz skutecznego i efektywnego prowadzenia procesu resocjalizacji wobec skazanych, odbywających kary w warunkach wolnościowych.

W ten nurt powodujący istotne przemiany w prawnym i praktycznym funkcjonowaniu probacji, po obaleniu w Polsce obowiązującego do 1989 roku systemu komunistycznego, włączyły się aktywnie, masowo powstające organizacje pozarządowe, które uzyskały niespotykane dotąd możliwości działania. W ten pozytywny nurt, wpisało się również ***Wielkopolskie Stowarzyszenie Kuratorów Sądowych z siedzibą w Pile.***

2. Powołanie WSKS - cele działania.

Przemiany demokratyczne w Polsce, po obaleniu w 1989 roku komunizmu, zaowocowały niespotykaną dotychczas aktywnością społeczną w naszym kraju. Jak stwierdziłem to wcześniej, powstała bowiem prawna i społeczna możliwość organizowania się społeczeństwa w różnych organizacjach społecznych, w tym o charakterze pomocowym, organizujących się w stowarzyszenia, fundacje o określonym zakresie działania - zawartym w ich statutach. Organizacje te zajęły się rozwiązywaniem istotnych problemów społecznych – wspomagając w sposób bardzo aktywny, z czasem – profesjonalny - zadania zlecane przez organizacje rządowe, stając się ważnym ogniwem w działalności państwa. *Taka możliwość była również przyczynkiem, do powoływania na terenie Polski różnych organizacji, zrzeszających sądowych kuratorów zawodowych, w tym Wielkopolskiego Stowarzyszenia Kuratorów Sądowych, z siedzibą w Pile.*

WSKS zostało powołane z dniem 6.09.1999 roku - z inicjatywy kuratorów zawodowych z Piły oraz z Poznania (jako tzw. grupa inicjatywna). W Pile, powstała wówczas myśl - potrzeba zorganizowanego działania na rzecz skutecznej działalności zawodowej kuratorów sądowych. Podjęliśmy działania zmierzające do ułatwienia sądowym kuratorom zawodowym wykonywania ich trudnej i społecznie pożądanej działalności zawodowej. Taką pierwszą jaskółką była próba uruchomienia na terenie Piły Kuratorskiego Ośrodka Probacji (hostelu) pod nazwą „Wspólny Dom”. Chcieliśmy w ten sposób wypełnić lukę w polskim systemie penitencjarnym, pomiędzy – wyjściem z zakładu karnego osób skazanych, a ich konstruktywną adaptacją w warunkach wolnościowych. W Polsce, po roku 1989 był to bardzo poważny problem społeczny. Osoby skazane wychodziły często na wolność, ukarane jeszcze w systemie komunistycznym, do zupełnie innego, społeczno – ekonomicznego – państwa o systemie demokratycznym. Osoby te nie były przygotowane do nowej rzeczywistości i wymagały efektywnego wsparcia ze strony służby kuratorskiej.

W statucie WSKS przyjęliśmy następujące cele działania:

1. doskonalenie systemu organizacyjnego kurateli zawodowej,
2. współdziałanie z rządowymi, pozarządowymi organizacjami, instytucjami, fundacjami, których celem działania jest realizacja zadań związanych ze świadczeniem pomocy w readaptacji osób skazanych oraz mogących pomóc w doskonaleniu poziomu pracy kuratorów zawodowych,
3. przyczynianie się do tworzenia profesjonalnego zaplecza wykonawczego, służącego do readaptacji i pomocy postpenitencjarnej osób skazanych, dla zwiększenia efektywności procesu resocjalizacji,
4. doskonalenie zawodowe kuratorów sądowych,
5. integracja środowiska zawodowego,
6. podnoszenie autorytetu i rangi zawodowej kurateli sądowej w Polsce,
7. przynależność do organizacji międzynarodowych o podobnym charakterze,
8. organizowanie kontaktów zagranicznych, w celu wymiany doświadczeń,

9. dbanie o zapewnienie kuratorom zawodowym właściwych warunków pracy i poziomu materialnego, adekwatnego do stopnia zagrożenia i wysiłku wymaganego przy wykonywaniu obowiązków zawodowych,
10. wspieranie działalności Rad Terenowych do Spraw Społecznej Readaptacji i Pomocy Skazanym na terenie kraju.

Powyższe cele WSKS realizuje poprzez:

- reprezentowanie zawodowych interesów kuratorów sądowych w strukturze sądowej, jak również poza nią,
- prowadzenie działalności opiniotwórczej w sprawach związanych z pracą kuratorów sądowych w szczególności dotyczącej doskonalenia organizacji kurateli oraz w zakresie spraw merytorycznych i warunków pracy tej grupy pracowników sądownictwa,
- doskonalenie poziomu pracy merytorycznej kuratorów sądowych poprzez organizowanie warsztatów, szkoleń, sympozjów. Organizowanie w tym celu środków finansowych,
- organizowanie narad, konferencji, imprez okolicznościowych,
- tworzenie warunków do podpisywania umów międzynarodowych o współpracy, z organizacjami o podobnym charakterze. Organizowanie działań pozwalających na praktyczną wymianę doświadczeń między kuratorami zawodowymi krajów, z którymi WSKS podpisało umowy bilateralne,
- tworzenie na terenie kraju Kuratorskich Ośrodków Probacji (hosteli).

WSKS działa na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Jest stowarzyszeniem stricte zawodowym, o profesjonalnym charakterze.

2. Dotychczasowa działalność Stowarzyszenia.

A. Na terenie kraju.

Największym wyzwaniem w działalności WSKS, po jego powołaniu, było od roku 2001 reprezentowanie interesów kuratorów zawodowych podczas prac nad tworzeniem przepisów Ustawy o kuratorach sądowych. ***Zostałem powołany wówczas, Zarządzeniem ówczesnego Ministra Sprawiedliwości w skład zespołu ministerialnego, do bezpośrednich prac nad projektem w/w ustawy. Byłem jednym z pięciu reprezentantów środowiska kuratorskiego w Polsce.*** Tylko ściśle współdziałanie całego środowiska zawodowego kuratorów sądowych, spowodowało tak oczekiwany przez środowisko kuratorskie efekt – w postaci uchwalenia przez Sejm RP w dniu 27 lipca 2001 roku Ustawy o kuratorach sądowych.

Pozwólcie Państwo, że w tym miejscu przedstawię skrótową informację o tej ustawie. Do chwili uchwalenia ustawy o kuratorach sądowych, kuratorzy działali w oparciu o Rozporządzenie Rady Ministrów z 1968 roku (jest to akt prawny wykonawczy niższej rangi). Status zawodowy kuratora sądowego był wówczas bardzo niski. Kuratorzy byli pracownikami usługowymi wobec sądu, działającymi w pionie pracowników administracyjnych sądownictwa. Uchwalona przez sejm ustawa o kuratorach sądowych z 27 lipca 2001 roku oraz wcześniej, bo w 1997 roku uchwalona Ustawa – prawo karne, a konkretnie kodeks karny wykonawczy, ***określiły zupełnie inny status zawodowy kuratora sądowego. Utworzono odrębny pion organizacyjny w sądownictwie – kuratorską służbę sądową. Kurator zawodowy w kodeksie karnym wykonawczym uzyskał status – samodzielnego organu wykonawczego.*** Aktualnie kurator zawodowy jest samodzielnym, merytorycznym pracownikiem sądownictwa. Określono wysokie wymagania merytoryczne wobec kandydatów do tego zawodu. Kurator zawodowy musi się legitymować wyższym wykształceniem magisterskim, o

kierunku: *pedagogicznym, prawniczym, socjologicznym lub psychologicznym*. Wprowadzono również kodeks etyczny dla tego zawodu. Nowatorskim rozwiązaniem było powołanie w ustawie samorządu kuratorskiego w postaci Krajowej Rady Kuratorów oraz okręgowych zgromadzeń kuratorów. Samorząd kuratorski posiada dość istotne uprawnienia. Reprezentuje służbę kuratorską wobec Ministerstwa Sprawiedliwości – opiniując np. projekty ustaw, rozporządzeń i innych aktów prawnych dotyczących służby kuratorskiej. Drugim istotnym uprawnieniem tego gremium jest wybór kandydatów na kuratora okręgowego, którego mianowania dokonuje Prezes Sądu Okręgowego. Podsumowując, Ustawa o kuratorach sądowych jest nowoczesnym aktem prawnym obowiązującym w Polsce, określającą wysoki status zawodowy kuratorów sądowych, którzy dzisiaj są w postępowaniu wykonawczym partnerem wobec sędziów, działających w oparciu o bogate instrumentarium prawne. To tyle w skrócie o tej ustawie.

Stowarzyszenie w ramach bieżącej działalności włącza się również w społeczną działalność, poprzez współdziałanie z innymi fundacjami, stowarzyszeniami i innymi organizacjami - na terenie kraju, których celem działania jest pomoc w społecznej readaptacji osób skazanych i pomoc ich rodzinom. Utrzymujemy aktywne kontakty z organizacjami rządowymi, samorządowymi szczebla wojewódzkiego, powiatowego oraz miejsko – gminnego.

Z powodzeniem od roku 2002 WSKS prowadzi na terenie sądowego okręgu poznańskiego „Programu Korekcyjno – Edukacyjnego dla sprawców przemocy domowej” w Zakładach Karnych oraz w warunkach wolnościowych. Na ten cel otrzymujemy dotacje od organizacji rządowych i samorządowych, w tym również z Unii Europejskiej. W roku 2006 właśnie z funduszy Europejskich przeszkoliliśmy dużą grupę kuratorów zawodowych z okręgu poznańskiego, w przedmiocie udzielania pomocy rodzinom, w których stosowana jest przemoc domowa. Kuratorzy ci uzyskali w tym zakresie odpowiednie certyfikaty, uprawniające do profesjonalnych działań w tym zakresie i samodzielnego szkolenia innych kuratorów sądowych.

WSKS merytorycznie i programowo przygotowana jest do uruchomienia na terenie Piły Kuratorskiego Ośrodka Probacji (hostelu)– „Wspólny Dom” dla skazanych na terenie Piły. Ma on być rozwiązaniem nowatorskim w polskim systemie penitencjarnym. Niestety natrafiamy w tym działaniu na barierę finansową. Jednak działania w tym zakresie są prowadzone nadal i mamy nadzieję, że zakończą się one powodzeniem. Liczymy bardzo na wsparcie w tym względzie ze strony Ministerstwa Sprawiedliwości, bez którego udziału, realizacja tego przedsięwzięcia będzie trudna, wręcz niemożliwa. Chcemy realnie wpływać na zmianę systemu penitencjarnego w Polsce w tym przedmiocie, w przekonaniu o potrzebie powoływania takich hosteli.

Od 2000 roku Stowarzyszenie jest organizatorem systematycznych szkoleń zawodowych - w maju nad morzem w Unieściu k. Mielna – co stało się już naszą tradycją. Z czasem szkolenia te przerodziły się w międzynarodowe konferencje metodyczne o różnej tematyce związanej z funkcjonowaniem probacji, w zależności od potrzeb służby kuratorskiej w danym okresie. Na początku w naszych konferencjach uczestniczyli kuratorzy z Anglii – od 2003 roku - z okręgu Sheffield, później dołączyli Niemcy – od 2004 roku. W latach 2005 i 2006 dołączyli do nas przedstawiciele probacji z USA i Kanady.

B. Kontakty zagraniczne.

Zgodnie ze statutem stowarzyszenia, organizujemy kontakty zagraniczne, których celem jest:

1. poznawanie innych systemów probacji,
2. wzbogacanie warsztatu pracy polskich kuratorów zawodowych,
3. propagowanie naszego systemu probacji na terenie innych krajów,

4. podpisywanie umów o wzajemnej współpracy - z *podobnymi organizacjami pracowników probacji z innych krajów świata*,
5. ***budowanie przyjaźni między kuratorami współdziałających z nami Państw.***

Naszą współpracę zagraniczną rozpoczęliśmy w roku 2001. W tym właśnie roku zostaliśmy zaproszeni przez naszych przyjaciół, z wizytą do Anglii. ***W wyniku w/w wizyty – podpisaliśmy w dniu 26 czerwca 2002 roku, w czasie rewizyty anglików w Polsce, umowę o współpracy z kuratorami - z okręgu Sheffield.*** Od tego czasu utrzymujemy ściśle praktyczne kontakty z kuratorami z Anglii. Od 2003 roku systematycznie realizujemy wzajemną wymianę kadry kuratorów zawodowych, z pożytkiem dla obu krajów. W lutym 2004 roku zostaliśmy zaproszeni przez naszych angielskich przyjaciół do udziału w Międzynarodowej Konferencji w Londynie – poświęconej tematowi „Probacja 2004”. Uczestnictwo w tej konferencji dało nam obraz funkcjonowania probacji w innych krajach świata, pozwoliło poznać ciekawych ludzi. Tam właśnie poznaliśmy reprezentantów Uniwersytetu Sama Houstona w Hansville w USA ze Stanu Teksas, w osobach Panów: Dana Richarda Beto oraz Davida Webba.

W maju 2005 roku na zaproszenie naszych przyjaciół z w/w Uniwersytetu Sama Houstona nasza delegacja przebywała w Teksasie. Z kolei we wrześniu 2005 roku gościliśmy w Polsce delegację przedstawicieli probacji z USA - reprezentujących Stan Teksas i Pensylwanię.

W wyniku tych intensywnych kontaktów, w dniu 30.09.2005 roku podpisałem z imieniu Zarządu WSKS dwie umowy o współpracy: pierwszą ze Stowarzyszeniem Kuratorów Stanu Teksas - TPA. Drugą umowę z Narodowym Stowarzyszeniem Kadr Kierowniczych Probacji - NAPE. ***W dniu 24 października 2006 roku została podpisana umowa afiliacyjna między WSKS a Amerykańskim Stowarzyszeniem Probacji i Zwolnień Warunkowych APPA.*** W maju 2006 roku, na zaproszenie Zarządu WSKS delegacja z USA i Kanady uczestniczyła w organizowanej przez nasze stowarzyszenie konferencji międzynarodowej w Mielnie. *W składzie tej delegacji był wówczas Pan Geralt R. Hinzman - Prezydent Elekt APPA.* Konferencja ta była objęta honorowym patronatem Ministra Sprawiedliwości oraz naukowym patronatem Profesorów z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Uzgodniliśmy wówczas z naszymi przyjaciółmi z USA, że *od roku 2007 rozpoczniemy praktyczną wymianę kadry kuratorskiej między naszymi organizacjami – Państwami.* Liczymy na wsparcie naszych wspólnych działań również ze strony Polskiego Ministerstwa Sprawiedliwości. Tą działalność będziemy systematycznie kontynuowali i rozwijali.

WSKS działa również aktywnie na obszarze Europy Środkowej i Wschodniej. Nasza delegacja na zaproszenie organizatora Międzynarodowej Konferencji na temat: „Probacja w Krajach Europy Środkowej i Wschodniej” - uczestniczyła w *marcu 2006 roku, w trzydniowej Konferencji w Budapeszcie.* Mieliśmy okazję poznać problemy w zakresie funkcjonowania probacji, innych państw byłego bloku sowieckiego. W konkluzji doszliśmy do wniosku, że stan probacji w Polsce charakteryzuje się dobrym poziomem merytorycznym i organizacyjnym, zwłaszcza po wejściu w życie Ustawy o kuratorach sądowych, z czego my Polacy możemy być dumni.

3. Aktualne zamierzenia WSKS.

Szanowni Państwo!

Po uchwaleniu ustawy o kuratorach sądowych z lipca 2001 roku i rozpoczęciu działalności Krajowej Rady Kuratorów, będącej ustawowym reprezentantem interesów zawodowych środowiska kuratorskiego wobec, między innymi, Ministerstwa

Sprawiedliwości, WSKS zajęło się w szczególności działalnością związaną z podnoszeniem jakości i efektywności pracy kuratorów, w tym w zakresie z doskonaleniem warsztatu pracy kuratora sądowego. Jesteśmy bardzo zainteresowani rozwiązaniami organizacyjnymi i merytorycznymi w działalności probacyjnej w innych krajach. Chcemy również korzystać z doświadczeń i osiągnięć tych państw, w rozwoju probacji. Jednocześnie pragniemy dzielić się naszymi osiągnięciami i doświadczeniami w rozwoju kurateli sądowej w Polsce. Te działania i doświadczenia, powinny mieć znaczący wpływ, na ciągłe doskonalenie naszych systemów probacji, dla efektywnej, społecznej readaptacji osób skazanych, zgodnie z oczekiwaniami społecznymi. Bardzo ważnym efektem kontaktów międzynarodowych jest również budowanie partnerskich kontaktów oraz przyjaźni między kuratorami współpracujących państw.

Miejscem wymiany doświadczeń oraz aktualnych naukowych poglądów w zakresie probacji, oprócz roboczej wymiany kadry kuratorskiej, będą organizowane między innymi przez WSKS szkolenia, sympozja naukowe oraz konferencje międzynarodowe, w których będą uczestniczyli nasi partnerzy z krajów, z którymi podpisaliśmy umowy o wzajemnej współpracy. Stałym naszym partnerem w tych działaniach będą przedstawiciele nauki z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, z którymi współpracujemy już od długiego czasu. Z dużym zainteresowaniem i zaangażowaniem będziemy uczestniczyli w konferencjach międzynarodowych, organizowanych przez naszych przyjaciół, w ramach wzajemnej współpracy.

Oprócz w/w działalności, będziemy kontynuowali nasze przedsięwzięcia zmierzające do powołania w Polsce Kuratorskich Ośrodków Probacji – hosteli, których istnienie naszym zdaniem powinno przyczynić się do poprawy skuteczności funkcjonowania probacji w Polsce.

4. Jawność działania WSKS - w zakresie prezentowania działalności kuratorskiej służby sądowej w środowiskach lokalnych.

Naszym zdaniem, bardzo ważną dziedziną funkcjonowania służby kuratorskiej w Polsce, to jej jawność działania. Polegająca między innymi na utrzymywaniu kontaktu z mediami, zarówno z tymi o zasięgu krajowym oraz lokalnym. Takie kontakty WSKS stara się utrzymywać na bieżąco.

Celem takich kontaktów jest:

- a. informowanie naszego społeczeństwa o działalności służby kuratorskiej. Jej powodzeniach w działalności resocjalizacyjnej i readaptacyjnej, ale również o potrzebach i zagrożeniach – wynikających z braków i niedociągnięć w organizacji i funkcjonowaniu sądowej służby kuratorskiej, w tym o stanie zaplecza do efektywnego wykonywania orzeczeń sądów. *Uświadamianie społeczeństwa, że skutecznie działająca probacja w państwie, to również większe bezpieczeństwo publiczne i przez to uzyskiwanie większej przychylności dla jej działań. W efekcie takich poczynań, można wpływać skutecznie na zmianę mentalności środowisk lokalnych w tym zakresie,*
- b. utrzymywanie stałego kontaktu, na różnych szczeblach, z przedstawicielami parlamentu – posłami i senatorami, samorządów lokalnych - z radnymi. Taki kontakt przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości daje pozytywne efekty w zrozumieniu zadań określonych służb, w tym przypadku sądowej służby kuratorskiej. Ułatwia podejmowanie decyzji i działań legislacyjnych zmierzających do uchwalania aktów prawnych, usprawniających system probacji przez Parlament RP. Tak więc, moim zdaniem warto w tą dziedzinę działalności sądowej służby kuratorskiej inwestować, dla zwiększania kontaktu ze środowiskiem lokalnym, w

celu poparcia jej działań, a poprzez to - zwiększenia efektywności i skuteczności działania probacji.

Tej działalności Zarząd WSKS poświęca dużo uwagi, aby urealnić nasze działania w środowiskach lokalnych, i aby uzyskać przychylność społeczeństwa dla realizacji trudnych, ale jakże społecznie potrzebnych zadań kuratorskiej służby sądowej.

Konkluzja.

Szanowni Państwo!

Dokonując podsumowania mojego wystąpienia, pragnę podkreślić, że w polityce karnej każdego państwa - ważna jest, a może najważniejsza skuteczność wykonywania orzeczeń sądów – tj. postępowanie wykonawcze. Nawet najlepsze z punktu widzenia polityki karnej - orzeczenie sądu, jeżeli jest wadliwe, lub nieskutecznie wykonane w postępowaniu wykonawczym, *traci swój sens* - w stosowaniu *prewencji szczególnej i ogólnej, w polityce kryminalnej państwa*. Wytwarza bowiem w społeczeństwie niechęć i brak zaufania do wymiaru sprawiedliwości. *Moim zdaniem, to właśnie skuteczność postępowania karnego wykonawczego - stanowi o prestiżu wymiaru sprawiedliwości*. Kuratorzy zawodowi w Polsce mają w tym zakresie znaczącą rolę do wypełnienia, w ramach postępowania wykonawczego – jako samodzielny organ tego postępowania. Muszą mieć jednak stworzone przez państwo określone warunki do skutecznej realizacji swoich obowiązków oraz profesjonalne przygotowanie merytoryczne. Sami kuratorzy dostrzegają taką potrzebę i nie czekając na działania władz w tym zakresie, organizują się, aby te cele osiągnąć. Taką organizacją pozarządową jest właśnie WSKS, skupiającą kuratorów zawodowych, bardzo aktywnych na tym polu działalności społecznej.

Dziękuję za uwagę.